

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra pedagogiky a psychologie

Metody a formy práce s mládeží v domech dětí
a mládeže a v nízkoprahových klubech

Bakalářská práce

Obor: Učitelství odborných předmětů

České Budějovice 2012

Vedoucí bakalářské práce:
Mgr. Miroslav Procházka, Ph.D.

Vypracoval:
Mgr. Vladimír Jakeš

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě - v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích
29.12.2012

Podpis studenta

Děkuji vedoucímu práce Mgr. Miroslavu Procházkovi, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady, podněty, připomínky a podporu při zpracování mé bakalářské práce.

Děkuji také ředitelům institucí, ve kterých jsem získával podklady pro vypracování praktické části práce, že mi ochotně umožnili účast na kroužcích a zájmových útvarech. Rovněž děkuji za ochotu a čas který mi věnovali pracovníci, jejichž kroužky jsem navštívil.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá popisem metod a forem práce v domech dětí a mládeže a v nízkoprahových klubech. V teoretické části charakterizuje na základě odborné literatury pojem volný čas a historický vývoj trávení volného času. Dále se zabývá problematikou výchovy mladých lidí ve volném čase a oborem pedagogika volného času. Je zde uveden přehled institucí v České republice, které dětem a mládeži smysluplné využití volného času nabízejí. V praktické části je popsána podrobněji činnost třech zařízení, ve kterých byly informace pro praktickou část práce získány. V závěru je zpracován přehled využívání metod a forem práce v těchto zařízeních a zhodnocení a posouzení kompetencí jejich pracovníků po stránce pedagogické a didaktické.

Klíčová slova

Volný čas, pedagogika volného času, metody a formy práce s mládeží, domy dětí a mládeže, nízkoprahové kluby.

Abstract

This bachelor thesis describes ways and methods of work with children and young people in community centers. Theoretical part states the expression of “Leisure Time” and historical development of the way people have spent their free time, based on literature. It deals with the problem of bringing up young people in their free time and also with the field of Leisure Time Pedagogy. The thesis includes a list of institutions offering meaningful activities to children and young people within the Czech Republic. Practical part describes in closer detail the work of three institutions where the information for the practical part of the thesis was gained from. The conclusion lists methods and ways of work in these institutions and an evaluation and a review of qualifications of their staff in terms of pedagogy and didactics.

Key words

Leisure time, Leisure time pedagogy, methods and forms of work with young people, community centers for children and young people.

OBSAH

I. TEORETICKÁ ČÁST	8
1 ÚVOD	8
2 VOLNÝ ČAS	9
2.1 Volný čas dětí a mládeže	9
2.2 Historický vývoj pohledů na volný čas a výchovu mládeže ve volném čase... 9	
2.2.1 Meziválečné období v Československu	10
2.2.2 Vývoj po druhé světové válce	11
2.2.3 Období na přelomu 20. a 21. století	11
2.2.4 Změny po roce 1989	12
3 VÝCHOVA MLADÝCH LIDÍ VE VOLNÉM ČASE	13
3.1 Organizovanost výchovného působení	13
3.2 Pedagogika volného času	13
3.2.1 Studium pedagogiky volného času na vysokých školách	14
3.2.2 Socioprofesionální role pedagoga volného času	14
3.3 Výchovou k prevenci proti patologickým jevům	16
4 INSTITUCE , KTERÉ SE ZABÝVAJÍ VOLNOČASOVOU ČINNOSTÍ PRO DĚTI A MLÁDEŽ	17
4.1 Instituce vzdělávací a umělecké	17
4.2 Instituce církevní a náboženské	17
4.3 Instituce sportovní	18
4.4 Instituce tábornické, turistické a ekologicky zaměřené	19
4.5 Instituce, které jsou součástí školních zařízení	20
4.6 Ostatní	21
5 METODY A FORMY PRÁCE S DĚTMI A MLÁDEŽÍ	23
5.1 Metody práce s dětmi a mládeží	23
5.1.1 Metody slovní	23
5.1.2 Metoda praktické činnosti	23
5.1.3 Metody her	24
5.1.4 Metody soutěžení	24
5.1.5 Metody hodnocení	24
5.2 Formy práce s dětmi a mládeží	24
5.2.1 Pravidelná zájmová činnost	24
5.2.2 Příležitostná zájmová činnost	25
II. PRAKTICKÁ ČÁST	26
6 CÍLE A ZAMĚŘENÍ PRAKTICKÉ ČÁSTI	26
6.1 Instituce, ve kterých byl výzkum uskutečněn	26
6.2 Popis vybraných zařízení	27
6.2.1 Salesiánské středisko mládeže – Dům dětí a mládeže České Budějovice	27
6.2.2 Nízkoprahové zařízení a kontaktní centrum Maják	29
6.2.3 Dům dětí a mládeže České Budějovice, U Zimního stadionu 1	31
6.3 Použité metody výzkumu	34
6.3.1 Popis použité metodologie	34
6.4 Provedení výzkumu	35
6.5 Popis a zhodnocení činnosti a průběhu vybraných kroužků a útvarů, kde byl výzkum prováděn	37
7 ZÁVĚR	53
8 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	55
9 PŘÍLOHY	56

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ÚVOD

Volný čas je doba, kterou bychom měli vhodně využívat k nejrůznějším aktivitám, které nám přinášejí něco pozitivního. To platí pro člověka v každém věku. Na druhé straně může ale mít nesprávné trávení volného času, především u mladých lidí, negativní vliv. To v případě, že se často nudí a nechávají se ovlivňovat různými nevhodnými skupinami.

V první řadě záleží na rodičích, jak se o trávení volného času svých dětí zajímají. Rodina jako primární sociální skupina je pro většinu dětí prvotním prostředím volnočasového života. V posledních desetiletích se doba volného času značně prodloužila a proto je třeba, abychom tomuto tématu věnovali neustále vysokou pozornost.

V současné době existuje v naší republice široká nabídka volnočasových aktivit v nejrůznějších zařízeních. Existuje velké množství organizací, kde mladí lidé mohou trávit volný čas takovým způsobem, který je pro rozvoj mladého člověka pozitivní.

Mezi taková zařízení řadíme i domy dětí a mládeže a nízkoprahové kluby. Mladí lidé mají možnost se v těchto zařízeních setkávat, poznávat nové lidi, vzdělávat se i bavit. Dochází zde k obohacení života mladých lidí. Existenci těchto zařízení považuji za velmi důležitou a přínosnou pro celou naši společnost.

Cílem této práce je především analyzovat metody a formy práce v těchto zařízeních a provedení zhodnocení metod a forem výchovně vzdělávacího působení v domech dětí a mládeže a nízkoprahových klubech.

Dalším cílem je porovnat jednotlivá zařízení a popsat zjištěné rozdíly.

Pomocí využití metody pozorování a metody rozhovoru je dalším úkolem zjistit, jakých metod využívají učitelé a vedoucí kroužků v několika vybraných volnočasových zařízeních.

2 VOLNÝ ČAS

Domy dětí a mládeže a nízkoprahové kluby navštěvují mladí lidé ve svém volném čase. Pro termín „volný čas“ existuje množství definic, ze kterých vyplývá, že volný čas je doba, ve které nemusíme vykonávat nutné práce a důležité povinnosti. Rovněž do této doby nezahrnujeme čas k reprodukci sil.¹ Do volného času nezařazujeme proto např. spánek a čas věnovaný hygieně a jídlu. Ve volném čase si můžeme vybrat, jakou činností se budeme zabývat. Jedná se o činnost dobrovolnou. Mezi tyto činnosti patří odpočinek, zábava, zájmové vzdělávání, dobrovolná činnost, atd.

Volný čas je hodnotou, pokud je využit k prospěchu člověka, jeho osobních kvalit. Volným časem dítěte disponují ti, kteří o něj pečují. Rodiče dovolují dítěti bavit se hrou, která je pro dítě zároveň i učením. Dítě vedou k různým činnostem, které odpovídají jeho věku a schopnostem. Ve školním věku ukládá dětem část úkolů mimo vyučování učitel. Školáci začínají postupně projevovat své zájmy, které realizují po splnění svých povinností.²

2.1 Volný čas dětí a mládeže

Dítětem je jedinec do 18 let, mládeži nazýváme věkovou skupinu od 18 do 26 let.³ Z výchovných důvodů je nutné děti a mládež v jejich volném čase pedagogicky ovlivňovat. Děti mají v současné době u nás relativně dost volného času. Doba volného času se postupem staletí měnila. Volný čas se hlavně v posledních desetiletích prodlužoval, a to jak dospělým, tak mládeži.

2.2 Historický vývoj pohledů na volný čas a výchovu mládeže ve volném čase

Proměny životního způsobu obyvatel, týkající se volného času, začaly především po skončení třicetileté války (1648). V 17. století si začali lidé z bohatších vrstev budovat víkendové domy, kluby, kavárny a různé spolky pro dospělé.

¹ PÁVKOVÁ, J. HÁJEK, B. HOFBAUER, B. *Pedagogika volného času*, str. 13

² SPOUSTA ET AL., *Metody a formy výchovy ve volném čase*, str. 12

³ *Úmluva o právech dítěte*, čl. 1

Od 19. století se postupně místo bydliště oddělovalo od místa, kde lidé trávili volný čas.

Důvodů, proč se volný čas člověka prodlužoval bylo mnoho. Jednou z příčin bylo stěhování venkovského obyvatelstva do městských aglomerací. Lidé v továrnách začali pracovat většinou v určitou stanovenou dobu, na rozdíl od práce v zemědělství. Snižoval se počet týdenních odpracovaných hodin i počet pracovních dnů v týdnu. Děti ve městech již většinou nepracovaly, tak jako na venkově, kde běžně pomáhaly při práci v hospodářství. Tím se volný čas pro ně stal naprostou samozřejmostí.

Stejně tak docházelo ke změnám i ve školách. Dnes se ve školských zařízeních vyučuje většinou maximálně pět dní v týdnu.

Jedním z vlivů na zkrácení pracovní doby a tím prodloužení volného času dospělých, je zvýšená produktivita práce, způsobená především rozvojem techniky, automatizace, specializace, atd.

Ve městech dělníci postupně získávali stále více volného času nejen na regeneraci sil, ale i na sebevzdělávání. Zúčastňovali se hudebních, divadelních, tělovýchovných i turistických aktivit. Vznikaly dělnické domy, odborové, sociální i politické organizace.⁴

Volnočasové aktivity byly zpočátku zaměřeny pouze pro dospělé, ale část své činnosti věnovali dospělí i dětem a mládeži (např. hřiště, loutkové divadlo, tělocvičny, apod.).

Později začala vznikat sdružení a zařízení, která byla zaměřena pouze na mládež. Takováto zařízení vznikala nejprve v Anglii, později potom ve Francii, Německu nebo Rusku. Sdružení a zařízení volného času v 19. století vznikala především v západoevropských zemích.⁵

2.2.1 Meziválečné období v Československu

V meziválečném období vznikala v Československu různá sdružení a byla budována zařízení v oblasti tělovýchovy, např. tělocvičny, hřiště, stadiony, chaty a turistické trasy. Stále více dětí se zúčastňovalo letních táborů. Volnočasová činnost

⁴ PÁVKOVÁ, J. HÁJEK, B. HOFBAUER, B. *Pedagogika volného času*, str.21

⁵ Tamtéž, str.21

byla zajišťována jak institucemi podporovanými státem, tak i dobrovolnými a dobročinnými organizacemi.⁶

2.2.2 Vývoj po druhé světové válce

Po skončení druhé světové války se sdružení, zařízení a jejich aktivity rozšiřovaly. Patrný byl rozdíl ve vývoji v západoevropských zemích a v zemích na východě Evropy. V zemích na západě Evropy pokračoval stále předválečný pluralismus. V socialistických zemích, tedy i u nás, bylo navázáno na předválečné období.

V Československu při školách vznikaly školní družiny a školní kluby pro starší školní věk. Tato zařízení navštěvovaly děti, jejichž rodiče byli zaměstnání. Dost specifickou se stala široká síť lidových škol umění. V 60. letech 20. století byla snaha i vznik škol-internátů. Ty měly zajišťovat prakticky všechny volný čas svých žáků. Toto se neujalo. Rozšířená byla činnost domů pionýrů a mládeže.

V západoevropských zemích docházelo v sedmdesátých a osmdesátých letech k růstu problémů mladé generace. Za hlavní příčiny problémů jsou považovány krize rodiny, chronická nezaměstnanost a nárůst užívání drog.⁷

2.2.3 Období na přelomu 20. a 21. století

Na přelomu století docházelo ke sblížování obou částí dříve rozděleného kontinentu. Zesilovaly se kontakty mezi dětmi a mládeží v Evropě a také byly předávány zkušenosti mezi pedagogickými pracovníky.

Zařízení pro děti a mládež ve střední a východní Evropě se musela začít vyrovnávat s novými podmínkami, např. reagovat na soutěžní, konkurenční prostředí, otevírat se novým cílovým skupinám (zdravotně postiženým, sociálně handicapovaným), financovat částečně svoji činnost, apod.

Samozřejmě, že toto období přineslo i řadu problémů, které se musely řešit. S problémy se potýkaly i západoevropské země. Proto vznikl v Evropě další

⁶ PÁVKOVÁ, J. HÁJEK, B. HOFBAUER, B. *Pedagogika volného času*, str.23

⁷ Tamtéž, str.26

společný jmenovatel: nutnost problémy řešit společně. Zařízení volného času u nás i v zahraničí vstoupila do podnětného, současně však stále náročnějšího prostředí.⁸

2.2.4 Změny po roce 1989

V devadesátých letech došlo k zásadním změnám v Evropě. To se samozřejmě projevilo i v oblasti volného času dětí a mládeže v tehdejším Československu. V zemích východní Evropy znamenaly politické změny uvolnění od jednotné státní ideologie. Přesto byly zachovány mnohé instituce, např. domy dětí a mládeže.⁹

⁸ PÁVKOVÁ, J. HÁJEK, B. HOFBAUER, B. *Pedagogika volného času*, str.27

⁹ Tamtéž, str.26

3 VÝCHOVA MLADÝCH LIDÍ VE VOLNÉM ČASE

Výchovu ve volném čase považujeme za velice významnou formu výchovy. Zejména v posledních letech se změnou sociálně ekonomického vývoje změnil i způsob trávení volného času dětí a mládeže. Pozitivní je rozvoj různých výchovných institucí. Na druhé straně je však oslaben zájem ze strany škol a rodičů o problematiku volného času dětí a mládeže. Rodiče se často domnívají, že stačí dítěti zaplatit účast na zájmových aktivitách a tím považují trávení volného času dítěte za zajištěné.¹⁰

3.1 Organizovanost výchovného působení

Činnost spontánní

Aktivita jsou přístupny všem zájemcům, nemají stanovený čas začátku ani konce.

Zájmová činnost příležitostná

Je časově ohraničena, řízena pedagogem. Může probíhat v místním, regionálním, celostátním i mezinárodním měřítku.

Zájmová činnost pravidelná

Uskutečňuje se celoročně, pravidelně, pod vedením kvalifikovaného vedoucího. Cílem této činnosti je osvojení si nových vědomostí, dovedností a prohlubují vztah k předmětu zájmu.¹¹

3.2 Pedagogika volného času

Jedním z oborů pedagogiky, kterému je v posledních letech věnována značná pozornost, je pedagogika volného času. Ve vyspělých zemích se vyvíjí od roku 1976.

Definici pedagogiky volného času uvádí Vážanský a Smékal: „Pedagogika volného času jako disciplína o volném čase, pro volný čas a ve volném čase, shromažďuje poznatky, informace, dovednosti a praktické zkušenosti, hledá cesty a přístupy pro zajištění optimální přípravy ke smysluplnému trávení volného času a zabývá se konkrétním pěstováním změněné kvality života. Výchova ve volném čase směřuje k rozvoji volnočasových postojů, hodnot, znalostí, dovedností

¹⁰ MALACH, J. *Teorie metodiky výchovy*, str.115

¹¹ HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*, str.21

a východisek, využívá četných strategií – od poradenství, animace, vzdělávání až k obhajování – i účinných prostředků (umění, hudba, sporty atd.)¹².

3.2.1 Studium pedagogiky volného času na vysokých školách

V České republice je možné studovat obor Pedagogika volného času i na některých vysokých školách. Studium tohoto oboru nabízí např. Teologická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Absolvent bakalářského studijního programu na této fakultě by měl najít své uplatnění jako vychovatel, poradce, inspirátor, animátor. Měl by zvládnout samostatnou organizační a výchovnou práci v oblasti volného času mládeže a dospělých. Uplatnění je možné najít i ve vzdělávacích zařízeních, dále ve zdravotním, tělovýchovném a sociálním sektoru.¹³

Uplatnění absolventů magisterského studijního programu: Umožní absolventům studia pedagogiky volného času, případně sociální pedagogiky, prohloubit svoje dosavadní znalosti tak, aby byli kvalifikováni jak pro řídicí funkce v oblasti volného času (např. pro výkon funkce ředitele domu dětí a mládeže), tak také pro další reflexi oboru nebo pro funkce v rámci státní správy (např. referát pro mládež na krajském úřadě). Rozšiřuje kvalifikaci absolventů bakalářského studijního programu pedagogika volného času, příp. sociální pedagogika, především o oblast manažerskou, odborně pedagogickou, psychologickou a etickou. Studium na jedné straně prohlubuje schopnost studentů reflektovat procesy ve volném čase z hlediska různých humanitních disciplín (sociologie, etika, filozofie, teologie) a současně poskytuje znalosti potřebné k vedení a organizaci různých typů volnočasových zařízení. Přitom ovšem zůstává prioritou pedagogické zaměření celého oboru, které odpovídá poslání teologické fakulty.¹⁴

3.2.2 Socioprofesionální role pedagoga volného času

Pedagog volného času se realizuje v nejrůznějších rolích. Tyto role pedagoga se vymezují:

Diagnostik (řec. diagnósis – rozpoznání)

¹² VÁŽANSKÝ, M. SMÉKAL, V. *Základy pedagogiky volného času*, str. 68

¹³ <http://www.tf.jcu.cz/uchazec/uplatneni>

¹⁴ <http://www.tf.jcu.cz/uchazec/uplatneni>

Pedagog zjišťuje, rozpoznává a zkoumá zájmy a potřeby svých svěřenců.

Stimulátor (lat. stimulare – podněcovat) a **animátor** (lat. animare – oživovat)

Podněcuje osobnostní rozvoj individua, podporuje osvojování pozitivních mravních a charakterových vlastností. Stimuluje rozvoj vloh, schopností a nadání. Stimuluje zájem a touhu po sebevzdělávání a seberealizaci.

Satisfaktor (lat. satisfacere – učinit zadosť)

Napomáhá dětem a mladistvým citově prožít uspokojení a radost.

Koordinátor (lat. coordinare – uspořádat) a **integrátor** (lat. integrare – zcelovat)

Garantuje fungování celého výchovného systému ve volném čase. Odpovídá za projekt, program, strukturu a průběh volnočasových aktivit.

Organizátor a poradce

Organizuje volnočasové aktivity, různé olympiády, sportovní soutěže, exkurze, hudební akademie, apod.

Administrátor (lat. administrare – sloužit)

Pomáhá při nejrůznějších akcích v centrech volného času, při prázdninových akcích, ve zdravotnických zařízeních, rekreačních institucích a jiných organizacích.

Dramaturg

Zajišťuje účelné, smysluplné a hodnotné využití volného času. Promýšlí, vybírá a sestavuje program.

Reedukátor (lat. re + educatio – opakované vychování)

Pracuje s mravně narušenými jedinci, kteří pocházejí z rozvrácených a neúplných rodin. Dále s dětmi, které nenacházejí dostatečné zabezpečení ve své rodině. Jedná se např. o děti alkoholiků, zlodějí a prostitutek.

Konzultant (lat. consultare – radit)

Poskytuje rady svým svěřencům, jak smysluplně využívat volný čas, jak pozitivně změnit své chování nebo jak navazovat kontakty se svými vrstevníky.

Katalyzátor (řec. katalysis – rozpuštění)

Vystupuje při volnočasových aktivitách „vskrytu“, takže si účastníci ani neuvědomují, že jsou jím vedeni a usměrňováni. Tyto aktivity jsou tak nenápadně výchovně optimalizovány a zefektivňovány.¹⁵

¹⁵ SPOUSTA, V. *Kapitoly z pedagogiky volného času*, str.8-11

3.3 Výchovou k prevenci proti patologickým jevům

Výchova ve volném čase vede i k prevenci proti nežádoucím jevům. Těmito jevy jsou především násilí, šikana, záškoláctví, kriminalita, vandalismus, netolerance, rasismus, požívání alkoholu a ostatních drog, gamblerství, apod.

Prevenci chápeme ve třech rovinách:

Primární – určena je celé populaci, tedy i té části, která není kriminálně riziková ani narušená.

Sekundární – zaměřuje aktivity na kriminálně rizikové jedince i skupiny, u kterých je zvýšená pravděpodobnost, že se stanou nositeli závadové činnosti.

Terciární – usiluje o léčení, resp. Zabránění recidivy u těch, kdo jsou již negativními jevy zasaženi.¹⁶

¹⁶ PÁVKOVÁ, J. HÁJEK, B. HOFBAUER, B. *Pedagogika volného času*, str.43

4 INSTITUCE , KTERÉ SE ZABÝVAJÍ VOLNOČASOVOU ČINNOSTÍ PRO DĚTI A MLÁDEŽ

4.1 Instituce vzdělávací a umělecké

Umělecké školy

Základní umělecké školy patří do sítě škol, ale jejich činnost se uskutečňuje také v mimoškolní době a je dobrovolná. Převážně se zabývá obory hudebními, tanečními, literárně-dramatickými a výtvarnými. Studium hudby si volí dvě třetiny dětí.¹⁷

Jazykové školy

Zřizují se samostatně, nebo při základních a středních školách. Zde děti využívají volného času k získávání jazykových vědomostí.

Knihovny

Jedná se o zařízení, kde je možné vypůjčování knih, časopisů, hudebnin, CD, DVD, atd. Klient knihovny musí být řádně zaregistrován. V některých knihovnách může neregistrovaný uživatel po zaplacení jednorázového poplatku využít tzv. presenční výpůjčky. Knihovny mají ve své nabídce i knihy pro děti a mládež. Větší knihovny mají i speciální oddělení určeny pro děti a mládež.¹⁸

4.2 Instituce církevní a náboženské

Jejich činnost se rozšířila u nás hlavně po roce 1989. Činnost je zaměřena nejen na děti z věřících rodin, ale i pro všechny ostatní děti a mládež, často z tzv. rizikových skupin.

Salesiáni Dona Bosca

V České republice působili skrytě již před rokem 1989. Jejich zakladatel, Don Bosco, se věnoval velmi aktivně výchově mládeže. Je považován za jednoho

¹⁷ PÁVKOVÁ,J. HÁJEK,B. HOFBAUER,B. *Pedagogika volného času*, str.152

¹⁸ Tamtéž str.152

z průkopníků sociální pedagogiky. Salesiáni u nás provozují Domy dětí a mládeže a také nízkoprahová střediska. Salesiáni rovněž připravují ve vlastní škole odborníky pro sociálně-pedagogickou činnost.¹⁹

Orel

Po listopadu 1989 byla obnovena činnost křesťanské sportovní organizace Orel. Členskou základnu Orla tvoří dnes převážně mladí lidé. Orel je občanské sdružení, křesťanská sportovní organizace. Prioritou činnosti Orla je především podpora sportu pro všechny. Cílem Orla výchova mladých lidí a dětí prostřednictvím sportovních a ostatních aktivit.²⁰

YMCA

YMCA je nepolitické a nevýdělečné sdružení. Zkratka znamená v angličtině Young Men's Christian Association, tzn. česky Křesťanské sdružení mladých lidí. Je otevřena všem lidem bez rozdílu rasy, pohlaví, náboženského vyznání, sociálního postavení, fyzických i duševních schopností. Pracuje ve 125 zemích světa.²¹

4.3 Instituce sportovní

Sokol

Sokol, který byl založen už v roce 1862, má u nás velkou tradici. Členy Sokola mohou být jak dospělí, tak i děti a mládež. Zabývá se především rozvojem tělesným, ale i duševním a morální stránkou. Česká obec sokolská (ČOS) je v České republice čtvrtým nejpočetnějším občanským sdružením, jehož téměř 190 000 členů se dobrovolně věnuje sportům, pohybovým aktivitám v oddílech sokolské všestrannosti a kulturní činnosti, především ve folklórních a loutkářských souborech.²²

ČSTV

Český svaz tělesné výchovy (ČSTV) je dobrovolným sdružením sportovních, tělovýchovných a turistických svazů s celostátní působností, tělovýchovných jednot

¹⁹ PÁVKOVÁ, J. HÁJEK, B. HOFBAUER, B. *Pedagogika volného času*, str.152

²⁰ http://www.orel.cz/?ukaz=profil_orla

²¹ <http://www.ymca.cz/info-o-ymca/>

²² <http://www.sokol.eu/cinnosti-5B47>

a sportovních klubů i jejich sdružení, jsou-li ustavena jako občanská sdružení podle Zákona o sdružování občanů č.83/1990 Sb. ČSTV vznikl 11. března 1990 a jeho posláním je podporovat sport, tělesnou výchovu a turistiku, sportovní reprezentaci České republiky a přípravu na ni, zastupovat a chránit práva a zájmy sdružených subjektů, poskytovat jim požadované služby a vytvářet ke vzájemné spolupráci potřebnou platformu. Subjekty sdružené v ČSTV si ponechávají samostatnost svého právního postavení, majetku a činnosti.²³

4.4 Instituce tábornické, turistické a ekologicky zaměřené

Skaut – junák

Skaut je mezinárodní organizace. U nás byla jeho činnost ukončena v roce 1939 a po obnovení činnosti v roce 1945 opět v roce 1948. Aktivní byl i od roku 1968 (legálně mohl Skaut působit do období tzv. normalizace kolem roku 1970). Později pracovali členové Skautu ilegálně. Dnes je opět skautská organizace povolené sdružení. Junák má dětské i dospělé členy. Podporuje vlastenectví, ale zároveň vede členy k bratrství mezi národy. Svou činnost mají zaměřenu především na pobyt v přírodě, turistiku a vychovávají své členy k sebekázní.²⁴

Tábornická unie

Česká tábornická unie (ČTU) je organizací volně sdružující na základě společného zájmu děti, mládež a dospělé v tábornických klubech a tramských osadách. Vytváří rovněž podmínky pro rozvíjení zájmů jednotlivců – samotářů.²⁵

Duha

Duha je občanské sdružení, které na principech zážitkové pedagogiky organizuje volnočasové aktivity pro děti a mládež. Má 4 500 členů ve stovce základních článků (dužin) po celé republice se zaměřením na turistiku a táboření, outdoorové sporty, deskové hry, amatérské umění a mezinárodní výměny. Duha je velice úspěšná v projektech pro děti a mládež z dětských domovů, v programech pro

²³ <http://www.cstv.cz/index.php>

²⁴ PÁVKOVÁ, J. HÁJEK, B. HOFBAUER, B. *Pedagogika volného času*, str.143

²⁵ <http://www.tabornici.cz/info-o-ctu/co-je-ctu/>

neorganizované děti a mládež, v podpoře participace dětí a mládeže, rozvíjení dobrovolné služby a ve zprostředkování workcampů pro mladé lidi.²⁶

Hnutí Brontosaurus

Hnutí Brontosaurus bylo založeno v roce 1974. Přitahuje převážně studenty středních i vysokých škol (avšak i pracující, děti nebo rodiče s dětmi) a otevírá jim cestu za poznáním ochrany životního prostředí, přírodního kulturního dědictví či památek. Hnutí Brontosaurus je dnes nevládní nezisková organizace, jejímž předmětem činnosti je práce s dětmi a mládeží. Naše činnost je celoroční, otevřená a regionálně neohraničená. Hlavními cílovými skupinami jsou děti a mládež do 26 let u nichž se zaměřujeme na mimoškolní výchovnou činnost.²⁷

Klub českých turistů

Historie KČT sahá do roku 1888, kdy byl Klub založen skupinou českých vlastenců. Dnes má necelých 40 tisíc členů, z toho téměř čtvrtinu mládeže. Pro mládež se pořádají turistické a tábornické akce včetně nejruznějších závodů a soutěží. Základní organizační jednotkou KČT jsou odbory, které se sdružují do 14 oblastí, totožných s hranicemi krajů. Vše zastřešuje Ústředí KČT se sídlem v Praze.²⁸

4.5 Instituce, které jsou součástí školních zařízení

Školní družiny

V těchto zařízeních se pečuje o děti zaměstnaných rodičů v průběhu školního roku a podle potřeby i o prázdninách. Jsou určena pro žáky 1. – 5. tříd základních škol. Ve školních družinách dochází k pravidelnému pedagogickému ovlivňování volného času žáků. Výhodou je každodenní styk žáků s vychovateli. Ti mohou působit na žáky bez rozdílu jejich sociálního zařazení. Vychovatelé mají pedagogické vzdělání, spolupracují s vedením školy a jsou v kontaktu s rodiči. Výhodou školních družin je blízkost škole a známé prostředí pro děti. Jednou z činností může být také příprava žáka na vyučování.

²⁶ <http://www.duha.cz/>

²⁷ http://www.brontosaurus.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=7&Itemid=15

²⁸ <http://www.kct.cz/cms/o-organizaci-klubu-ceskych-turistu>

Domovy mládeže

Domovy mládeže jsou školská zařízení. Je zde zajišťováno kvalifikované výchovné působení, ubytování a stravování pro žáky středních škol. Domovy mládeže mohou být samostatné, nebo součástí jedné či více středních škol. V provozu jsou po celý školní rok.²⁹

Domy dětí a mládeže

Domy dětí a mládeže (DDM) jsou zřizovány dle zákona č.76/1978 Sb., o školských zařízeních. ve znění pozdějších předpisů.³⁰

Posláním těchto zařízení je naplňovat rekreační a výchovně-vzdělávací funkci širokou zájmovou působností. Tato zařízení jsou zařazena do sítě škol a školských zařízení a proto mají nárok na státní příspěvek na činnost. V současné době funguje v České republice okolo tří set DDM.³¹

4.6 Ostatní

Pionýr

„Je demokratické, dobrovolné, samostatné a nezávislé sdružení dětí, mládeže a dospělých. Vede své členy k aktivnímu občanství a kladným morálním hodnotám. Hlásí se k Úmluvě o právech dítěte a k zásadám Listiny práv a svobod.“ Pionýr působí v celé ČR, oddíly a kluby naleznete na více než 600 místech. Nabízí aktivní činnost dívkám i chlapcům – členům, mnoho aktivit je i zcela otevřených. Vyvrcholením celoroční činnosti jsou letní tábory.³²

Nízkoprahové kluby

Otevřené kluby (OK) rozdělují svou činnost na pedagogické programy Otevřených klubů a programy v rámci sociální služby. Sociální služba je registrovaná dle zákona 108/2006 Sb. o sociálních službách jako Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež.

²⁹ PÁVKOVÁ,J. HÁJEK,B. HOFBAUER,B, *Pedagogika volného času*, str.133

³⁰ Tamtéž, str.127

³¹ Tamtéž, str.128

³² <http://www.dobrodruzstvi.info/obsah/o-nas>

Cílovou skupinou Otevřených klubů jsou převážně děti a mládež ve věku od 3 do 26 let, ohrožené společensky nežádoucími jevy. Otevřené kluby jsou určeny pro různé cílové skupiny v různých programech. Pracovníci klubů spolupracují také s rodinami a rodinnými příslušníky uživatelů/účastníků otevřených klubů.³³

³³ http://www.sasmcb.cz/?page_id=50

5 METODY A FORMY PRÁCE S DĚTMI A MLÁDEŽÍ

5.1 Metody práce s dětmi a mládeží

Metoda je způsob, jakým vedeme nejrůznější aktivity při práci s dětmi a mládeží. Nejvíce používané jsou metody slovní a metody praktické činnosti.

5.1.1 Metody slovní

Přednáška – při práci v v DDM a nízkoprahových klubech není tato metoda moc používaná.

Výklad - znamená postupné a logické vysvětlování. Je dobré si občas ověřit, zda posluchači výkladu rozumějí.

Beseda – S dětmi hovoříme na nějaké dané téma. Na besedu je možné pozvat nejrůznější odborníky mimo DDM. Na konci (případně i v průběhu) besedy by měl být dán dostatečný prostor na dotazy posluchačů.

Diskuse – Je to metoda vhodná spíše pro starší děti. Diskuze je výměna názorů, které se týkají určitého tématu. Diskutovat je možné pouze o tématu, o kterém něco diskutující zná.

Rozhovor – Jedná se o metodu aktivní, protože posluchači jsou často tázáni a mají možnost vyjádřit svůj názor. Metoda rozhovoru není jednoduchá, pedagog by měl být dobře připraven.

5.1.2 Metoda praktické činnosti

Tato metoda se nejčastěji používá při předávání poznatků a nových dovedností. Pedagog by měl postupovat v přiměřeném tempu. To co dětem ukazuje, by si měly také sami pod dohledem pedagoga vyzkoušet.

5.1.3 Metody her

Jedná se o metodu zábavnou. Pedagog se musí na použití této metody dobře připravit.

5.1.4 Metody soutěžení

Soutěžit je možné jak v intelektuálních schopnostech, tak i v manuálních dovednostech.

5.1.5 Metody hodnocení

Využití této metody vede děti ke zvýšení motivace. V případě činnosti v kroužcích, do kterých děti docházejí dobrovolně, by měl pedagog spíše chválit a až potom opatrně hodnotit záporně.

5.2 Formy práce s dětmi a mládeží

Formou nazýváme organizační uspořádání kroužků, souborů, klubů, kurzů a jiných aktivit pro volný čas.

5.2.1 Pravidelná zájmová činnost

Zájmový kroužek je menší zájmový útvar, jehož činnost směřuje na vnitřní obohacení členů, zaměřuje se na vnitřní život útvaru (např. kroužek rybářský, modelářský, čtenářský).³⁴

Jako **soubor** označujeme zájmový útvar, jehož činnost směřuje zpravidla k veřejné produkci výsledků činnosti (pěvecký, hudební, taneční, divadelní). Zpravidla má více členů než kroužek.

Klub je zájmový útvar s volnější organizační strukturou a s možnou převažující receptivní činností členů (filmový klub).

Kurs je útvar s vymezenou délkou trvání – zpravidla kratší než jeden rok. Jeho činnost směřuje k osvojení určitého množství vědomostí či dovedností.³⁵

³⁴ PÁVKOVÁ, J. HÁJEK, B. HOFBAUER, B. *Pedagogika volného času*, str. 128-129

³⁵ Tamtéž, str. 129

5.2.2 Příležitostná zájmová činnost

Mezi další formy patří též zájmové činnosti příležitostné, jako jsou návštěvy výstav, besedy, výlety, vycházky, exkurse, apod. Tyto činnosti jsou organizovány nebo přímo řízeny pedagogem a jsou časově vymezeny. Specifickou formou příležitostné činnosti jsou tzv. příměstské prázdninové tábory.³⁶

³⁶ PÁVKOVÁ, J. HÁJEK, B. HOFBAUER, B. *Pedagogika volného času*, str.129

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 CÍLE A ZAMĚŘENÍ PRAKTICKÉ ČÁSTI

Cílem praktické části práce je popsat jaké metody a formy práce se používají v jednotlivých kroužcích a útvarech ve třech volnočasových zařízeních a jak je vedoucí a učitelé využívají.

Dalším cílem bylo porovnání metod práce v jednotlivých zařízeních na základě provedeného kvalitativního výzkumu v různě zaměřených kroužcích a útvarech. Je zde uveden průběh a zhodnocení všech navštívených kroužků a útvarů.

V praktické části je rovněž popsán stručný přehled činností, kterými se vybrané instituce zabývají a jaké volnočasové a vzdělávací aktivity dětem a mládeži nabízejí.

Na závěr jsou uvedeny některé zjištěné rozdíly mezi sledovanými středisky a posouzení přehlednosti jejich webových stránek.

6.1 Instituce, ve kterých byl výzkum uskutečněn

Vzhledem k tématu práce byla pro výzkum potřebný ke zjištění cílů pro její praktickou část vybrána tři střediska, která se zabývají volnočasovou činností pro děti a mládež.

Jsou to tyto tři střediska:

Salesiánské středisko mládeže – Dům dětí a mládeže České Budějovice

Emy Destinové 1 České Budějovice

Nízkoprahové zařízení a kontaktní centrum Maják Lhenická 1630

České Budějovice – sídliště Máj

Dům dětí a mládeže České Budějovice U Zimního stadionu 1 České Budějovice

6.2 Popis vybraných zařízení

6.2.1 Salesiánské středisko mládeže – Dům dětí a mládeže České Budějovice

Poslání střediska

Salesiánské středisko mládeže – dům dětí a mládeže České Budějovice (SaSM – DDM ČB) přispívá prostřednictvím preventivního výchovného systému Dona Boska, volnočasových aktivit a sociální práce k celostnímu rozvoji dětí a mládeže.³⁷

Ideové principy střediska

SaSM – DDM ČB nabízí širokému spektru (především) mladých lidí výchovu, která vychází z pozitivních hodnot společnosti a kultury, ve které mladí lidé žijí, a pomáhá jim osvojit si tyto hodnoty v rámci volnočasových aktivit. Uskutečňuje evangelizaci mezi mladými zejména svědectvím vychovatelů a nabízí doprovázení ve víře.³⁸

Preventivní systém výchovy

Specifický způsob salesiánské výchovy, který se odráží v celkovém přístupu k člověku, se nazývá podle příkladu dona Boska preventivní systém. Tento způsob výchovné přítomnosti mezi mladými lidmi se v prostředí střediska projevuje zejména uplatňováním principu asistence. Asistencí je chápána přítomnost pracovníků střediska mezi mladými, kterou prožívají tak, že žijí s nimi, navazují k nim osobní vztah a jsou animátory jejich aktivit.

Výchovný systém, který byl přejat od Dona Boska, v sobě zahrnuje „umění vychovávat kladnými hodnotami tak, že dobro je předkládáno přiměřeným a zajímavým způsobem, aby lákalo svou vznešeností a krásou k vyzkoušení. Dále je to umění přimět mládež, aby rostla zevnitř čili uplatňovala svou vnitřní svobodu a uměla se postavit proti zevním nátlakovým a formalistickým proudům. A konečně získat si srdce mládeže, aby s radostí a uspokojením zaměřila svou vůli k dobru, napravovat její chyby a připravit ji na budoucnost poctivým utvářením charakteru.“³⁹

³⁷ http://www.sasmcb.cz/?page_id=44

³⁸ http://www.sasmcb.cz/?page_id=44

³⁹ http://www.sasmcb.cz/?page_id=44

Činnost střediska

SaSM – DDM ČB vykonává druh činnosti školského zařízení: školská zařízení pro zájmové vzdělávání, typ: středisko volného času – dům dětí a mládeže.

Jedná se zejména o následující činnosti:

- pravidelná výchovná, vzdělávací a zájmová činnost
- terénní práce
- příležitostná činnost
- spontánní činnost
- individuální práce
- pomoc dětem, mládeži a rodině při sociálních obtížích a konfliktech
- táborová a pobytová činnost
- osvětová činnost a vedení k prevenci sociálně patologických jevů
- spolupráce a vzdělávání dobrovolníků Střediska z řad mládeže i dospělých
- v rámci klinického pracoviště vzdělávání praktikantů Jihočeské univerzity
- sportovní činnost⁴⁰

Konkrétní oblasti činnosti:

- Otevřené kluby a NZDM Otevřené kluby
- Zájmové kroužky
- Chaloupky
- Nepravidelná činnost
- Kontaktní centrum Maják

Středisko je oprávněno rozvíjet i další činnost, která je v souladu s jeho posláním. Při této činnosti se Středisko zaměřuje především na preventivní a výchovné programy pro děti a mládež ohrožené sociálním vyloučením ve shodě s výchovně pastoračním projektem místní salesiánské komunity a školským vzdělávacím programem.

Účastníky zájmového vzdělávání jsou děti, žáci a studenti. Účastníky mohou být také pedagogičtí pracovníci, zákonní zástupci nezletilých účastníků, popřípadě další fyzické osoby.⁴¹

⁴⁰ http://www.sasmcb.cz/?page_id=20

Zájmové kroužky

Středisko nabízí dětem smysluplné využití volného času formou zájmových kroužků, turnajů a dalších aktivit.

V DDM jsou v činnosti tyto kroužky:

Sportovní – stolní tenis, florbal, horolezecký kroužek, volejbal a cvičení s krtečkem (určené pro rodiče s malými dětmi).⁴²

Keramické – několik kroužků pro děti různého věku, včetně předškolního.

Hudební – několik kroužků hry na kytaru a hry na zobcovou flétnu.

Ostatní kroužky – filmařský, vaření, dřevomodelářský, lodní modelář.⁴³

Chaloupky

Chaloupky jsou tábory, které pořádá Salesiánské středisko. Jejich hlavní charakteristikou je malý počet dětí a rodinná atmosféra. Cílem vedoucích a animátorů je, aby se děti na chaloupkách cítily jako doma. Na chaloupkách jsou děti vedeny a vychovávány v duchu křesťanských hodnot.⁴⁴

Nepravidelná činnost

DDM pořádá po celý rok nejrůznější akce, které nejsou pravidelné. Jedná se např. o pořádání či účasti na turnajích. Dále o návštěvy kulturních, sportovních a společenských akcí.⁴⁵

6.2.2 Nízkoprahové zařízení a kontaktní centrum Maják

Otevřené kluby

Otevřené kluby jsou zaměřeny převážně na neorganizované nebo sociálně znevýhodněné děti a mládež ve věku od 6 do 26 let, ze spádové oblasti Čtyři Dvory, zejména ze sídliště Máj, Šumava a Vltava.

⁴¹ http://www.sasmcb.cz/?page_id=20

⁴² http://www.sasmcb.cz/?page_id=54

⁴³ http://www.sasmcb.cz/?page_id=54

⁴⁴ http://www.sasmcb.cz/?page_id=2864

⁴⁵ <http://www.sasmcb.cz/?cat=8&paged=2>

Principy programů NZDM Otevřené kluby jsou:

- nízkoprahovost (co nejpřístupnější forma služeb)
- individuální a rovný přístup
- zapojení uživatelů do obsahu i formy aktivit
- týmová práce všech pracovníků⁴⁶

Kontaktní centrum Maják

V kontaktním centru Maják probíhají volnočasové aktivity, individuální doučování, tématické programy, sociální práce a příprava na jednotlivé činnosti. Maják je určen především pro práci s neorganizovanými dětmi a mládeží ze sídliště Máj.

Provoz Majáku je uskutečňován díky vzájemné spolupráci se Statutárním městem České Budějovice a Správou domů s.r.o. Byl, následně opraven i vybaven vytipován vhodný objekt. Otevření Majáku se uskutečnilo díky vzájemné spolupráci se Statutárním městem České Budějovice a Správou domů s.r.o. Byl vytipován vhodný objekt, následně opraven i vybaven. „Získané prostory na sídlišti Máj, v blízkosti ulice V. Volfa, vnímáme jako důležitý krok k rozvoji stávající spolupráce a zároveň navázání nové spolupráce s romskou komunitou. Je zde zajišťována kvalitní a dostupná nabídka aktivit pro romské etnikum přímo v lokalitě, kde tato poptávka není doposud dostatečně uspokojena. V kontaktním centru Maják pomáhají pracovníci Střediska romským dětem a mládeži, včetně jejich rodičů, při řešení problémů. Na Majáku existuje prostor pro kvalitní náplň volného času dětí. Mají zde možnost zapojit se do individuálního doučování, tvořivých aktivit a různých tématických programů. Práce s romskou mládeží je podporována aktivizačními programy. Prostor je zde i pro romské maminky, a to formou poradenství. Centrum je rovněž využíváno jako zázemí pro terénní práci.

Činnost centra se v průběhu času bude dále měnit a přizpůsobovat aktuálním potřebám romského etnika. Maják je důležitým stupněm ke spolupráci s romskou komunitou a naopak. Pracovníci centra se snaží o sblížení obou kultur.⁴⁷

⁴⁶ http://www.sasmcb.cz/?page_id=50

⁴⁷ http://www.sasmcb.cz/?page_id=60

Volnočasové aktivity na sídlišti Máj

Volnočasové aktivity na sídlišti Máj jsou určeny pro děti ve věku 6 – 14 let z různých společenských vrstev a s různou mírou „problémovosti“. V rámci volnočasových aktivit s dětmi na sídlišti Máj pracovníci centra na děti výchovně působí, předávají jim základní morální hodnoty a nabízejí jim smysluplné trávení volného času. Aktivity probíhají venku před ZŠ Máj I, II. A případě nepříznivého počasí se program přesouvá do kontaktního centra Maják. Součástí nabídky jsou i jednodenní výlety a víkendové akce.⁴⁸

Terénní sociální práce

Program terénní sociální práce je zaměřen na oslovování a práci s dětmi a mládeží ve věku 13 – 26 let. V rámci programu prochází terénní pracovník danou lokalitu, monitoruje místa, kde se daná cílová skupina pohybuje a aktivně oslovuje uživatele či potenciální zájemce o službu. Tento program je jedinečný v tom, že pracuje s těmi, kteří nejsou v kontaktu s institucionalizovanými odbornými službami a jsou schopni využívat pouze terénní formu poskytování sociálních služeb. Program probíhá 3x týdně a jeho hlavní náplní jsou rozhovory, poradenství, poskytnutí informací apod. Kromě toho nabízí program i volnočasové aktivity.⁴⁹

6.2.3 Dům dětí a mládeže České Budějovice, U Zimního stadionu 1

Činnost domu dětí a mládeže

Dům dětí a mládeže, U Zimního stadionu 1, České Budějovice je organizací zajišťující smysluplné volnočasové aktivity dětí a mládeže. Hlavním cílem veškeré činnosti je působit preventivně v rámci široké problematiky vzniku a výskytu sociálně patologických jevů v naší společnosti.⁵⁰

Pro DDM České Budějovice je tradicí, že mnoho tanečních skupin s různým pohybovým zaměřením dosahuje výborných výsledků v republikových, evropských

⁴⁸ http://www.sasmcb.cz/?page_id=863

⁴⁹ http://www.sasmcb.cz/?page_id=873

⁵⁰ <http://www.ddmcb.cz/o-nas.html>

či světových kláních. Několikaletou tradici má pěvecký sbor Jitřenka, který mnohokrát vystupoval doma i v zahraničí. Zúčastnil se i různých světových hudebních festivalů.

Členové Klubu amatérského novináře již desátou sezónu vydávají časopis Budějovická hvězda, ve kterém otiskují nejen svoji poezii a prózu, ale umožňují zviditelnění i dalším dětem ze základních a středních škol.

Pro další zkvalitnění volného času dětí organizuje DDM různé sportovní turnaje zábavné hry a turisticko-poznávací výlety do přírody. Pravidelně je zde pořádána Vánoční i Velikonoční výstava a jiné zajímavé akce.

DDM organizuje okresní i krajské olympiády vyhlášené MŠMT České republiky, OŠMT Krajského úřadu Jihočeského kraje a dalšími organizacemi. V roce 2001 byl učeben zaveden internet, který mohou využívat nejen děti z počítačových kroužků, ale i děti ze základních a středních škol. O letních prázdninách jsou pořádány dětské tábory s náplní sportovně-rekreační, rybářskou i výtvarnou nebo odborná soustředění se zaměřením na tanec i keramiku. Stále větší oblibu mají tzv. příměstské tábory, které jsou organizovány především o jarních a letních prázdninách.⁵¹

Každý rok je otevřeno cca 200 zájmových útvarů, do kterých se hlásí přes dva tisíce dětí, mládeže i dospělých. Pod každým oddělením je několik desítek těchto zájmových útvarů, které jsou vedeny jak interními, tak i externími pracovníky.

Základní zájmové útvary

Hudební

V hudebních kroužcích se zájemci učí hrát na hudební nástroje (kytara, flétna, zobcová flétna) a funguje i několik skupin, které se věnují sborovému zpěvu (dětský pěvecký sbor, sborový zpěv pro mládež).⁵²

⁵¹ <http://www.ddmcb.cz/o-nas.html>

⁵² <http://www.ddmcb.cz/hudebnidramaticke.html>

Techniky a PC

Do technické skupiny kroužků patří např. několik druhů modelářství, fotografování a kroužek malý technik. Na počítačových kroužcích se věnuje činnost především hraní počítačových her, programování a vytváření www stránek.⁵³

Taneční

Nabídka tanečních kroužků je velmi pestrá. Od klasických tanců po současné, mládeží velice oblíbené styly. Do tanečního útvaru je zařazen i aerobik a nacvičují zde i mažoretky.⁵⁴

Výtvarné

Velmi oblíbené jsou kroužky keramiky. Dále sem patří i činnosti jako jsou malba, kresba a různé grafické techniky. Některé kroužky keramiky jsou určeny pro dospělé klienty.⁵⁵

Přírodovědné

Přírodovědné kroužky navštěvují zájemci o rybníkářství, entomologii, květiny, zvířata, apod. Patří sem i kroužky akvaristiky a teraristiky. Zájem je i o kroužky entomologie, mladých kaktusářů, apod.⁵⁶

Vzdělávání a dramatické

V tomto útvaru je v převaze výuka jazyků, především angličtiny. Dále provozuje DDM několik kroužků divadelních.⁵⁷

Klubové činnosti

Klubů existuje široká nabídka a každé dítě má možnost si vybrat podle svých zálib. Kluby jsou rozděleny podle nejrůznějších typů činností a přizpůsobeny i všem věkovým kategoriím dětí.⁵⁸

⁵³ <http://www.ddmcb.cz/techniky-a-pc.html>

⁵⁴ <http://www.ddmcb.cz/tanezni.html>

⁵⁵ <http://www.ddmcb.cz/vytvarne.html>

⁵⁶ <http://www.ddmcb.cz/prirodovedne.html>

⁵⁷ <http://www.ddmcb.cz/vzdelavani.html>

⁵⁸ <http://www.ddmcb.cz/klubove-cinnosti.html>

Sportovní

Kromě rozšířených sportů jako je fotbal, basketbal, plavání, stolní tenis, karate, apod., jsou do sportovního útvaru zařazeny i turistické útvary, mj. např. Junák.⁵⁹

6.3 Použité metody výzkumu

Pro zjišťování cílů praktické části bylo použito tzv. kvalitativního výzkumu. Ten byl proveden tak, že bylo navštíveno několik kroužků a útvarů v každé ze tří uvedených institucí a byl zaměřen na analýzu používání metod a forem práce v jednotlivých kroužcích a útvarech.

U vedoucích kroužků bylo zjišťovány jejich používané metody při vedení kroužků a jejich pedagogické a didaktické postupy.

6.3.1 Popis použité metodologie

Stěžejní využitou metodou při zpracování praktické části byla **metoda pozorování**. Tato metoda je velmi vhodná na vytvoření obrazu o práci v jednotlivých kroužcích či útvarech. Výhodou tohoto typu výzkumu je, že probíhá nenápadně a neruší ani děti ani vedoucího kroužku. Po celou dobu pozorování bylo nutné pečlivě zapisovat, jak kroužek probíhá.

Metodu pozorování byla doplněna využitím **metody rozhovoru**. Po dohodě s vedoucími byl s nimi uskutečněn rozhovor a při využívání této metody byly podávány dotazy na informace, které nebyly možné získat při použití metody pozorování. Některé otázky byly pro všechny vedoucí kroužků stejné a bylo možné si je připravit, řada otázek však vyplynula přímo až při pozorování v jednotlivých hodinách.

Otázky se týkaly především cílů, které jednotlivé kroužky mají a směřovaly ke zjištění, jak mají vedoucí rozplánovány činnosti na celý rok po jednotlivých časových úsecích.

⁵⁹ <http://www.ddmcb.cz/sportovni.html>

6.4 Provedení výzkumu

Na výzkum bylo naplánováno časové období šesti týdnů. Každý týden byly navštíveny dva různé kroužky či útvary. Návštěva každého zařízení a provedení výzkumu byla domluvena a povolena od vedoucích pracovníků jednotlivých zařízení. Následoval kontakt s vedoucími vybraných kroužků a domluva na návštěvě jejich hodiny. Po skončení jednotlivých kroužků následoval rozhovor s vedoucími, který se týkal především záležitostí, které se z použití metody pozorování nedaly zjistit.

Vedoucí byli tázáni na vytýčené cíle jejich kroužků a útvarů, metody práce, apod.

6.5 Popis a zhodnocení činnosti a průběhu vybraných kroužků a útvarů, kde byl výzkum prováděn

Kroužek vaření

Vedoucí – 2 ženy, 10 let a 15 let praxe

Kroužek je určen pro děti od 6 do 15 let. V současné době je navštěvován především dětmi do 10 let. Prostory kuchyně dovolují pracovat max. se šesti dětmi ve skupině. Poměr chlapců a dívek bývá v kroužcích vaření vyrovnaný, někdy dokonce chlapci početně převažují. Kroužek se koná jednou týdně po 90 minutách. V případě potřeby, pokud se připravuje pokrm, na který je třeba více času, je po předchozí dohodě kroužek prodloužen až na 120 minut. Děti jsou vždy ke konci každého setkání informovány o činnosti, která bude probíhat následující týden. Je to především z důvodu, že je nutné zajistit potraviny, ze kterých se bude vařit.

Kroužek vaření má limitovaný rozpočet na pořízení potravin. Z tohoto limitu je nutné vycházet v průběhu celého školního roku. Musí být rozvržen tak, aby nedošlo k jeho předčasnému vyčerpání.

Vedoucí kroužku mají zpracován roční plán toho, co by chtěly děti naučit, ale tento plán slouží pouze jako orientační. Dětem se dává prostor k tomu, aby se samy vyjádřily, jaká jídla se chtějí naučit vařit. Základním cílem je naučit děti vařit některé druhy polévek a omáček. Dále je to smažení řízků, pečení masa, příprava pizzy, špaget, atd. Nezapomíná se ani na studenou kuchyni a pečení sladkostí. Za specialitu kroužku lze považovat výrobu zdobených vánočních perníčků. Nedílnou součástí výuky je rovněž seznámení dětí se základními pravidly stolování.

Na začátku každého kroužku si děti i jejich vedoucí obléknou pracovní oblečení a důkladně si umyjí ruce. Zároveň je vedoucí informuje, co se bude vařit, jaké potraviny budou k tomu potřebovat a jak bude pracovní činnost po celou dobu probíhat.

Když jsou děti připraveny, vyberou si za pomoci vedoucích nádobí a nástroje, které ke své práci potřebují. Poté vedoucí děti rozdělí na jednotlivá místa podle potřebných činností. Každé dítě pracuje většinou samo, podle zadaných úkolů. Po určité době si děti činnosti vymění. Tím si osvojují všechny dovednosti, které jsou ke zhotovení daného pokrmu potřebné.

Protože se používají kuchyňské nástroje, které mohou být v případě nepozornosti nebezpečné pro zdraví dětí, musí je vedoucí průběžně upozorňovat, aby byly opatrné a dohlížet na to, jak s těmito nástroji zacházejí. Děti si vyzkoušejí úplně všechny práce spojené s vařením. Není činnost, kterou by jim vedoucí nedovolily provádět.

Na závěr kroužku děti uvařený pokrm naservírují na stůl a společně s vedoucími ochutnají výsledky své společné práce. Odnášet uvařené jídlo je zakázané.

Zhodnocení:

Vzhledem k nízkému počtu dětí, panuje v kroužku téměř rodinná atmosféra. Děti se mezi sebou rychle poznají a to je dobré i z důvodu, že se jim při vaření lépe spolupracuje.

Vedoucí dbají na to, aby se při hodině každé dítě dostalo k vyzkoušení všech činností. Jedná se tedy o využívání metody s individuálním přístupem ke každému dítěti. Zároveň využívají při postupu i metody průběžného výkladu.

Vedoucí jsou zkušené kuchařky, což je zárukou toho, že děti se mohou i za jeden školní rok velmi mnoho naučit.

Vedoucí využívají i dalších forem práce, jako je exkurse a vycházka. Jednou ročně navštíví v rámci exkurse vybranou vývařovnu jídel a na závěr roku mají naplánovanou vycházku, nebo výlet na předem domluvené místo.

Kroužek stolního tenisu

Vedoucí muž, 15 let praxe

Tato sportovní aktivita je určena pro děti od 10 do 16 let. Stolní tenis je vhodný jak pro chlapce, tak i pro dívky. Dívek se každoročně přihlašuje kolem 20% z celkového počtu. Úkolem kroužku je naučit především začátečníky základům stolního tenisu.

Vedoucí kroužku musí svou práci od začátku školního roku přizpůsobit tomu, jaké složení hráčů se v daném ročníku sejde. Zvláště se musí věnovat začátečníkům a menším dětem. Zároveň je nutné pracovat i se staršími hráči, aby se nenudili a nedošlo ke stagnaci při nabývání jejich hráčských dovedností. Trénuje se jednou týdně po 90 minutách.

Na začátku tréninku se hráči rozcvičí hraním tzv. obíhačky. Ta je mezi dětmi velmi oblíbená. Potom vedoucí kroužku seznámí hráče s plánem na stávající trénink. Pak následuje rozdělení hráčů do dvou heren. V jedné herně jsou k dispozici tři hrací stoly, ve druhé herně dva stoly. Prostory kolem stolů neodpovídají sice předpisům na soutěžní zápasy, ale na trénink jsou dostačující.

Po celou dobu tréninku vedoucí dohlíží na to, aby po určitém odehraném čase se dvojice vyměnily. Ideální je, když si každý hráč během jedné tréninkové jednotky zahraje se všemi ostatními.

Přednostně jsou sehrávány zápasy do „žebříčku“, který se hraje po celý rok a je pro hráče motivací. Tabulka s pořadím je umístěna v herně a po každém zápase, ve kterém dojde ke změně pořadí je možné ihned jmenovky hráčů obměnit. V poslední půlhodině vedoucí určí páry, které sehrají také zápasy ve čtyřhře.

Po celou dobu tréninku vedoucí prochází mezi stoly a upozorňuje hráče na případné chyby, kterých se dopouští. Nejčastěji upozorňuje hráče na špatné držení rakety a nesprávný servis. Na závěr se opět sehraje několik kol obíhačky.

Soutěže se zde nehrají, kroužek má především za cíl, aby se hráč naučil základům stolního tenisu. Pro některé děti je to také – kromě tělocviku ve škole – jediný pohyb za celý týden. Pokud má hráč vyšší ambice, doporučí mu vedoucí, aby se přihlásil do některého z mnoha oddílů stolního tenisu, které v Budějovicích fungují.

Dvakrát ročně je v kroužku sehrán turnaj, kterého se zúčastní hráči všech kroužků střediska společně. Rozdělení jsou dle věku a pohlaví. První tři hráči

v pořadí obdrží diplomy, ale i pro všechny ostatní hráče je připravena nějaká cena. Na turnaje chodí jako diváci i rodiče a sourozenci hráčů.

Tradicí je, že po každém turnaji se posedí v klubovně, kde je připraveno občerstvení a hráčky a hráči mají možnost se poznat i jinak, než za stoly.

Zhodnocení:

Při tomto sportovním kroužku používá vedoucí několika metod. Hráčům vysvětluje jak mají hrát, jakých chyb se mají vyvarovat. Metoda vysvětlování je většinou zaměřena na jednotlivce, protože každý hráč potřebuje konkrétní radu zvlášť.

Jelikož se jedná o sportovní kroužek, patří k němu samozřejmě využití metod her, metody soutěžení (žebříčky, turnaje) a také hodnocení. Hodnocení musí být povzbudivé i pro ty, kteří se během roku na pořádaných soutěžních akcích neumístili na předních pozicích.

Vedoucí je dobrým hráčem stolního tenisu a také dovede své zkušenosti vhodně předávat. Děti dovede motivovat a povzbuzovat i v případě, že se jim nedaří. Děti se na tréninky těší a odcházejí domů s dobrým pocitem.

Kroužek hry na flétnu

Vedoucí žena, 7 let praxe

Výuka hry na flétnu je jediným navštíveným kroužkem, který se vyznačuje individuální výukou. Minimální věk pro začátek hraní je doporučen na 6 -7 let.

Zde se oproti většině kroužků, které probíhají ve skupině, více zvyrazňuje vztah učitel – žák. Kroužek trvá 30 - 45 minut a vzhledem k nízkému věku dětí má vyučující dle vývoje situace naplánované krátké přestávky.

Učitelka má na každou hodinu připraven plán výuky. Dobrým pomocníkem vyučujících při výuce hraní na flétnu je pro začátečníky určená učebnice s notami.

Po přivítání s vyučující si žák velmi krátce rozcvičí prsty. Za začátku hodiny vyučující nechá žáka zahrát písničku o které ví, že ji žák dobře ovládá. Je důležité, aby žák na začátek zahrál něco, co se mu líbí a co má již dobře nacvičené. Tím se navodí lepší atmosféra pro následující vyučovací hodinu.

Další část hodiny, kdy žák procvičuje nové dovednosti, je třeba občas odlehčit jinou činností, než je samotné hraní. Kromě krátké přestávky je to i zazpívání nějaké písničky, nebo zpěvu za doprovodu klavíru (hraje učitelka).

Vyučující nezapomíná žáka po zdařilém výkonu pochválit. Žáci jsou vedeni k tomu, aby doma procvičovali to, co se na poslední hodině učili.

Vedoucí kroužků hry na flétnu na konci školního roku slovně ohodnocuje žáka za jeho výkony. Hodnocení provádí i průběžně během roku. O hodnocení žáků žádají během školního roku i někteří rodiče.

Zhodnocení:

Učitelka je nejen dobrá hráčka na flétnu, ale dovede také správným didaktickým způsobem děti této hře učit. Kroužek navštěvuje vždy pouze jeden žák, proto celá vyučovací hodina probíhá metodou individuální výuky. Ta je náročná nejen pro učitelku, která se musí dobře připravit, ale i pro dítě, kterému i vzhledem k nízkému věku musí být umožněn v případě potřeby odpočinek, tedy přestávka. Hodnocení bývá z její strany vždy takové, aby žák byl povzbuzen a tím motivován do dalších hodin. Pozitivní roli hraje určitě i skutečnost, že učitelka je mladá a děti mají k ní bližší vztah, než k osobě starší. Za důležité považuje také udržovat kontakt s rodiči dětí a informovat je o pokrocích jejich dětí.

Pro učitelku hry na flétnu je samozřejmostí, že nezapomíná na svátky a narozeniny žáků a v den, který je nejbližší datu svátku či narozenin, žákovi popřeje.

Zájmový útvar práce na PC

Vedoucí muž, 15 let praxe

Kroužek probíhá 1x týdně po 2 vyučovacích hodinách. Během školního roku žáci získají základní dovednosti práce s programy Adobe Photoshop, Gimp a Inkscape. Dále se naučí upravovat např. digitální fotografie, koláže, apod.

Výuka probíhá v menší učebně, kde však u každého z osmi počítačů je dostatek prostoru. Učebna je zařízena moderní technikou. Monitory mají velké úhlopříčky. Prostory učebny jsou perfektně čisté. Žáci se před vstupem do učebny přezouvají.

Na počátku hodiny vyučující zapisuje do knihy docházku. Ponechává několik minut pro případné opozdilce a mezitím hovoří s již přítomnými žáky, čímž přináší do výuky takovou atmosféru, která pozitivně ovlivní další průběh kroužku. Učitel žáky oslovuje křestním jménem.

Před započítím výkladu vyučující seznámí žáky s tím, co budou v dané hodině dělat. Samotný výklad je zároveň doprovázen praktickou ukázkou na dataprojektoru. Učitel vysvětluje krok za krokem, přitom na plátně je vidět jeho postup. Každý žák zpracovává ve svém počítači to, co na plátně vidí.

Učitel má počítač umístěn bokem k žákům. U počítače nesedí, ale výklad provádí ve stoje. Nesedá si ani při práci na počítači. Tím že stojí, má lepší přehled a všichni žáci na něj dobře vidí a rozumějí mu. Během výkladu se učitel projde občas mezi žáky a sleduje, zda všichni stačí tempu jeho výkladu. Také se několikrát během hodiny zeptá, zda někdo něčemu nerozumí.

Výklad žáky zajímá, protože nevyrušují, jsou pozorní a postupují podle daných pokynů učitele.

Zhodnocení:

Výuka v tomto útvaru je velmi blízká stylu výuky ve škole. Žáci sedí v řadách, každý po celou dobu výuky na svém místě. Na rozdíl o řady jiných kroužků musí být v klidu, nemohou se bavit, protože tím by rušili své spolužáky. Musejí být také pozorní, protože výklad učitele je důležitý k tomu, aby výkladu porozuměli a stačili na svých počítačích pracovat v učitelem nastaveném tempu.

Učitel byl na výklad dobře připraven a z jeho předvedených znalostí vyplývá, že je zkušeným odborníkem. Znalosti, které by měli žáci nabýt během školního roku jsou přehledně uvedeny i na webových stránkách DDM.

V tomto kroužku učitel převážně používá jako výukovou metodu výklad. Jeho výklad je srozumitelný, tempo přizpůsobuje schopností žáků postupovat na svých počítačích podle pokynů učitele.

Prací na dataprojektoru učitel používá metodu praktické činnosti, protože žáci vidí, jak učitel postupuje po jednotlivých úkonech.

Zájmový útvar hudební - Pěvecký kroužek

Vedoucí žena, 5 let praxe

Pěvecký kroužek je určen pro děti do 15 let. Navštívenou skupinu tvoří děti spíše v nižší věkové kategorii. Počet chlapců je v asi třicetičlenné skupině velmi nízký.

Zkušební místnost je dostatečně prostorná i pro větší množství dětí. Skupina nacvičuje zpěv každý týden. Kromě pravidelných nácviků se skupina zúčastňuje řady soutěží a to nejen v České republice, ale i v zahraničí. Jejich vystoupení nechybí při nejrůznějších akcích, jako jsou např. předvánoční koncerty, různé akce pořádané městem, krajem, apod.

Vyučující nacvičuje skladby podle předem daného plánu, který je na celý školní rok připraven. Pěvecký nácvik probíhá s doprovodem klavíru.

Na začátku hodiny přivítá vyučující přítomné děti. Potom následuje zpočátku skupinový zpěv již naučených písní. V první části hodiny děti sedí. Pokud některé děti chtějí stát, není jim v tom bráněno. Stejně tak i sedícím dětem je dovoleno pohybovat se do rytmu, nebo hýbat nohama.

Před započítím zpěvu každé skladby vedoucí dá znamení k utišení a pozornosti zdvižením paže. Zároveň sleduje, zda se všechny děti soustředí a zda může dát pokyn k dalšímu zpěvu.

Po skončení zpěvu každé skladby učitelka výkon zhodnotí a nezapomene děti pochválit. Pokud není něco podle jejích představ, část skladby se opakuje na její pokyn ještě jednou.

Výborná je spolupráce učitelky a klavíristky. S učitelkou se nemusejí ani moc domlouvat slovně. Stačí pouze jednoduchá gesta.

V první části hodiny vyučující občas vyzve děti, aby povstaly. Tím zvýší jejich pozornost a také zlepší výkon jejich projevu při některých náročnějších pěveckých pasážích.

V poslední třetině hodiny již děti při zpěvu stojí. Učitelka je občas vyzve i k protažení těla mezi jednotlivými skladbami.

Zhodnocení:

Učitelka působí velmi pozitivně. Je mladá a energická. Dobrou náladu přenáší i na děti, u kterých má vybudovávánu slušnou autoritu. Dovede děti vhodně povzbudit pochvalou.

Motivací pro snahu děti být co nejlepší je časté vystupování na veřejných akcích nebo soutěžích. Děti, které sborový zpěv opravdu baví, mohou pokračovat v řadě dalších souborů, jejichž činnost DDM provozuje.

Zájmový útvar stolního tenisu

Vedoucí muž, 25 let praxe

Tréninky probíhají v několika skupinách - pro každou skupinu jednou týdně. Doba trvání je 90 minut. Hraje se v herně, která svými prostory odpovídá předpisům pro hraní oficiálních soutěží. Prostory kolem stolů jsou dostatečné. Osvětlení, které je pro tento sport velmi důležité, také odpovídá požadavkům.

Právě probíhající kroužek je určen pro děti a mládež od 7 do 18 let. Navštěvuje ho však spíše nižší věková kategorie.

Na začátku provede vedoucí s hráči velmi krátké rozcvičení. Potom je rozdělí do dvojic, ve kterých začnou hrát zápasy. Vedoucí nemá problém zapamatovat si křestní jména všech hráčů.

V kroužku se hraje tzv. žebříček průběžného pořadí. Zvyšuje to motivaci hráčů, kteří se snaží samozřejmě o co nejvyšší umístění. Hraní do žebříčku má svá pravidla, podle kterých se hráči řídí.

Hráči kteří dohrají zápas, si sami hledají dalšího soupeře. Vedoucí nemusí do výměn hráčů většinou zasahovat. Pokud mají hráči zájem, je možné sehrát i zápasy ve čtyřhře. Nejlepší pro hráče je, když si mohou zahrát se svým trenérem.

V závěrečných minutách je trénink zakončen tzv. obíhačkou. Po skončení tréninku následuje rozloučení s hráči a odchod do šatny.

V tomto kroužku se pořádá třikrát ročně turnaj. Jelikož hráči nehrají soutěž, tak turnaje jsou pro ně vyvrcholením jejich snažení.

Kroužek stolního tenisu domu dětí úzce spolupracuje s oddílem stolního tenisu Orel České Budějovice. Pokud se jeví některý hráč jako talent, je mu na základě této spolupráce doporučeno, aby se stal členem Orla. V oddílu má mnohem větší časový prostor k tréninku a také ke hraní soutěžních zápasů. Samozřejmě záleží i na rozhodnutí dítěte, zda vůbec do oddílu chce a také na postoji jeho rodičů. Také se může samozřejmě rozhodnout pro pokračování v jiném oddílu stolního tenisu, než je Orel.

Zhodnocení:

Vedoucí je velmi zkušený hráč, který v minulosti hrával ligové soutěže. Z toho vyplývá, že jeho rady, které nepřetržitě během tréninku hráčům předává, jsou rady opravdového odborníka. Také je vidět, že má přehled a je schopen sledovat hru i na

více stolech najednou. Pokud vidí, že je třeba hráči něco vytknout či poradit, učiní tak ihned při nejbližším přerušení hry.

Hra, kterou hráči předvádějí, je velmi dobré úrovně. Velmi dobré výkony podávají i děti, které hrají stolní tenis teprve třetí měsíc.

Nízkoprahový klub pro mládež

Vedoucí muž, 10 let praxe

Nízkoprahový klub je zaměřen na práci s klienty, kteří žijí v oblasti Čtyř Dvorů, především pak na největším budějovickém sídlišti Máj. Věková skupina klientů, kteří navštěvují nízkoprahový klub je od 13 do 26 let. Tento klub navštěvují mladí lidé z tzv. majoritní společnosti. Dívky tvoří přibližně jednu třetinu klientů. K získání většího počtu dívek je třeba vytvořit pro ně program, který bude lákavý. Klub ve středisku je přístupný dvakrát týdně.

Pracovník střediska se svými klienty setkává jak v klubu, tak i přímo v terénu, většinou v sídlištních parcích a na hřištích. Na těchto místech oslovuje mladé lidi, kteří se po sídlištních pohybuji buď jako jednotlivci nebo ve skupinkách. Nabízí jim možnost, že se mohou v případě potřeby a zájmu kdykoli na něj obrátit. Pomoc v terénu je nabízena naprosto všem, tedy i dětem, které nedosáhly 13 let.

V případě, že se na něj klienti obrátí, pomáhá jim v řešení problémů, které je tíží. Často se jedná o děti nebo mladé lidi, kteří mají sklony k užívání drog, gamblerství, dopouští se trestné činnosti či mají problém s rodiči, nebo jejich ostatními rodinnými příslušníky. Klienti mají často problémy se školní docházkou a učením.

Na terénního pracovníka se často obracejí děti, o které se rodiče starají málo, nebo nejeví o své dítě zájem vůbec. Je důležité, aby koordinátor nízkoprahových klubů budil u potenciálních klientů důvěru. Tu získá i tím, že má již plnou důvěru od klientů stávajících.

Pokud se klient zúčastní klubového setkání, tak podle zásad nízkoprahovosti se nemusí nikde evidovat, může také kdykoli přijít a kdykoli klub opustit. Pokud se nějakou dobu neukáže, nikdo se jej neptá na důvody. Dodržován je minimální věk 13 let klientů pro vstup do klubu. Mladší klienti by totiž mohli být spíše vlivem těch starších ohroženi. S mladšími klienty je však navazován kontakt přímo v terénu, takže nemají problém se s pracovníkem střediska setkat. Také je třeba nenápadně zjistit, zda se mezi problémové klienty nedostávají děti bezproblémové. Těm je třeba vysvětlit vhodným způsobem situaci a nabídnout jim jiné možnosti, které středisko nabízí, např. návštěvu některého kroužku.

Pokud nedochází k porušování řádu střediska, mohou si klienti najít zábavu dle nálady. Oblíbené je např. hraní šipek, kulečnicku, stolního tenisu a jiných her. Stejně

tak si mladý člověk může popovídat se svými vrstevníky. Nedílnou součástí klubového setkání je i poslech hudby.

Když klient nechce prozradit své jméno, není to překážka k tomu, aby mohl do klubu docházet. Někteří klienti si sami určí přezdívku, pod kterou v klubu vystupují.

Zhodnocení:

Tento koordinátor nízkoprahových klubů má desetiletou praxi a ta je dostatečně dlouhá k tomu, aby se dobře v tomto prostředí orientoval.

Jednou ze zásad jeho činnosti je, že o problémových tématech je třeba mluvit opatrně. Klienti by neměli mít pocit, že je někdo k něčemu nutí.

Koordinátor oslovuje mladé lidi na ulici a zve je na setkání do klubu. Rozdává zároveň letáky, které o činnosti klubu informují. Při cestě sídlištěm má u sebe také např. fotbalový balon, který zapůjčí chlapcům, když projeví zájem zahrát si na hřišti fotbal.

Za základní metody své práce považuje koordinátor otevřenou práci s mládeží, animaci a preventivní výchovný systém Dona Bosca.

Z rozhovoru s koordinátorem je zřejmé, že svou práci vykonává velmi rád a přistupuje k ní s maximálním nasazením.

Nízkoprahový klub zaměřený na práci s Romy

Vedoucí muž – 7 let praxe

V romském nízkoprahovém klubu se vystřídá ročně přibližně 150 Romů. Jedním z koordinátorů, který se práci s Romy věnuje je také sám romského původu. Tuto funkci zastává 7 let.

Kromě přítomnosti v klubu, se tento sociální pracovník setkává se svými klienty ve venkovních prostorech v sídlišti. Poměrně často navštěvuje rodiče a ostatní rodinné příslušníky svých klientů přímo v jejich bytech. Pomáhá jim s řadou důležitých záležitostí, jako je vyplňování tiskopisů, podávání žádostí, apod.

Do romského klubu dochází asi 80% chlapců. Koordinátor to vysvětluje tím, že děvčata mají v romských rodinách více povinností při vykonávání domácích prací. Původně nebylo plánováno, že by se vytvářely zvláště romské a neromské kluby. O společné setkávání však nebyl ze strany mladých lidí zájem a proto fungují tyto kluby odděleně.

Nízkoprahové schůzky se konají každý všední den. Je zde samozřejmostí, že se dodržují zásady nízkoprahovosti, tedy nikdo se nemusí do klubu přihlašovat, zapisovat docházku či vysvětlovat nepřítomnost.

Práce s klienty nízkoprahových klubů je velmi různorodá. Pokud se jedná o Romy, pomáhá se celým rodinám, nejen klientům, kteří do klubů docházejí. Koordinátoři pomáhají v rodinách při sepisování splátkových kalendářů, jednání s právníky či při řešení problémů s jejich dětmi.

Samostatně mimo klubových hodin se po dohodě s koordinátorem setkávají školáci, kteří potřebují pomáhat s učivem. To se týká především doučování, ostatní přípravy do školy nebo pomoci se psaním domácích úkolů. Touto činností se zabývají jak koordinátoři střediska, tak i dobrovolníci, kteří s Romy pracují.

Často používaná metoda práce s Romy je pořádání besed. Během školního roku jich koordinátoři zajistí několik. Téma každé besedy je vybíráno podle aktuální potřeby. Probíhají např. besedy o drogách, sexu, trestných činech, záškoláctví, apod. Na tyto besedy jsou zváni fundovaní lidé z oboru, aby beseda byla na vysoké odborné úrovni a klienti dostali i srozumitelné odpovědi na své dotazy.

Další využívanou metodou je exkurse. Klienti klubu navštívili v tomto roce např. záchytnou protialkoholní stanici. To je ideální metoda, jak mladé lidi informovat o problémech, vznikajících při nekontrolovaném množství požívání alkoholu.

Pro mnoho Romů je velká událost i účast na výletu, na který se někteří s rodinou nikdy nedostanou. Jedním z posledních výletů byla návštěva Prahy.

Během roku se konají jednorázové akce i o sobotách či nedělích. V létě mohou jet děti na letní tábory.

Zhodnocení:

Práce romského koordinátora je velmi náročná. Je však vidět, že ho práce baví. Využívá dlouholetých zkušeností a dovede dobře jednat jak s dětmi, tak i s jejich rodiči.

Koordinátor nízkoprahových klubů (jak se vedoucí správně nazývají), vystudoval sociální obor na vysoké škole a dále si zvyšuje kvalifikaci dalším, navazujícím studiem.

U Romů má značnou autoritu, ale zároveň také plnou důvěru. Jak sám říká, jeho autorita je vysoká i zásluhou toho, že nepochází z Budějovic a nemá se svými klienty žádné příbuzenské vztahy.

Minimálně jednou ročně pořádá koordinátor ve středisku besedu, která je věnovaná otázce soužití Romů a majoritní společnosti.

7 ZÁVĚR

Kvalitní způsob využití volného času je pro člověka velmi důležitý. Proto je dobře, že o jeho naplnění se stará mnoho nejrůzněji zaměřených institucí. Především pro mladé lidi je třeba zajistit, aby volný čas trávili aktivně a aby se nenudili.

Na to, aby dítě využívalo pozitivně svůj volný čas, je důležitý především zájem a dohled rodičů. Ti jsou často zaneprázdněni a na děti nemají moc času. Nezájem rodičů může vést k tomu, že dítě začne být ovlivňováno negativy ze svého okolí. Může to dojít tak daleko, že dítě začne zkoušet alkohol a jiné drogy a začne se pohybovat ve společnosti lidí, kteří na něj budou mít špatný vliv. Z toho potom vzniká záškoláctví, kriminalita, šikana, apod.

Z uvedeného seznamu v teoretické části je patrné, že organizací, které nabízejí volnočasové aktivity, je hodně. Mnoho z nich funguje už dlouhá desetiletí.

Že využívání volného času především u mladých lidí je problém nepodceňovaný, dokazuje i fakt, že na některých fakultách bylo akreditováno studium oboru Pedagogika volného času.

V teoretické části práce se dozvídáme, že pojem volný čas a pohled na něj není ničím novým a že značné změny ve společnosti, ke kterým došlo za posledních sto let, změnily i způsob trávení volného času.

V praktické části se seznamujeme se třemi vybranými zařízeními, která se zabývají volnočasovou výchovou mladých lidí a jejich činností v jednotlivých kroužcích a útvarech.

Nejčastější používanou metodou v kroužcích je metoda výkladu. Jedná se většinou o kroužky, kde se mladý člověk vzdělává a zdokonaluje své dovednosti.

V řadě dalších kroužků se podle zaměření využívají metody praktické dovednosti, soutěžení a her. Hry se osvědčují při práci zejména s těmi nejmenšími dětmi.

Nebyly zjištěny podstatné rozdíly v provádění nejrůznějších činností mezi dvěma sledovanými domy dětí a mládeže. Kroužky a útvary jsou vedeny podobným způsobem a mají snahu dosáhnout shodných cílů.

Nízkoprahový klub se samozřejmě svou činností od domů dětí a mládeže liší. Největším rozdílem je skutečnost, že děti se do něj nemusejí přihlašovat a činnost

není předem plánovaná. Docházka není kontrolována a každý klient může kdykoli přijít a kdykoli odejít.

Podstatný rozdíl je ve velikosti všech zmíněných zařízení. Dům dětí U Zimního stadionu má velkou kapacitu. Proto zde pracují i útvary, které dosahují v některých odvětvích téměř profesionální úrovně. Je to tím, že zde může pracovat např. mnoho nejrůznějších pěveckých souborů, nebo tanečních skupin. Z velkého množství dětí je možné sestavit i velmi kvalitní soubory a skupiny, které se zúčastňují soutěží a společenských akcí. Tento dům mládeže má k dispozici také mnoho sportovních zařízení mimo hlavní budovu. Proto se zde mohou děti přihlašovat na téměř všechny druhy u nás oblíbených sportů.

Salesiánské středisko má naopak z prostorových důvodů možnosti omezené. I zde se však, byť v omezené míře, využívá pro některé činnosti pronájem objektů mimo středisko. Malé prostory salesiánského střediska zase vyvolávají dojem příjemného, téměř rodinného prostředí.

Významným přínosem pro činnost v Salesiánském středisku je poměrně vysoké množství dobrovolníků. Významnou posilou jsou i studenti vysoké školy, kteří zde vykonávají povinnou praxi.

Všechna tři zařízení mají v provozu přehledné internetové stránky. Děti i jejich rodiče se z nich dozvědí všechny potřebné informace, které se týkají kroužků, útvarů i klubů a také o množství jednorázových akcí, které se pořádají.

Co je ve všech zařízeních pozitivní, je kvalita výuky v jednotlivých kroužcích a útvarech. Vedoucí jsou dobře na hodiny připraveni, dovedou děti zaujmout a udržují si přiměřenou míru autority. Co se týká vzdělání, tak většina pracovníků je absolventy vysokých škol. Pracovníci v nízkoprahových klubech mají vystudovány většinou obory sociální práce a také pedagogiky volného času.

Z uvedených závěrů vyplývá, že práce všech tří vybraných institucí je kvalitní a přínosná. Pro děti i jejich rodiče je dobré, že v Českých Budějovicích taková zařízení existují.

8 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BOSCO, D. *Můj život pro mladé*. Portál Praha 2007 ISBN 978-80-7367-247-8
- HAMBÁLEK, V. *Úvod do volnočasových aktivit s klientskými skupinami sociálně práce*. Občianske združenie Sociálna práca Bratislava 2005 ISBN 80-89185-11-8
- HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Portál Praha 2004 ISBN 80-7178-927-5
- MALACH, J. *Teorie metodiky výchovy* Univerzita J.A.Komenského s.r.o. Praha 2007 ISBN 978-80-86723-29-7
- PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. Portál Praha 2002 ISBN 80-7178-711-6
- SPOUSTA, V. aj. *Kapitoly z pedagogiky volného času* Masarykova univerzita Brno 1996 ISBN 80-210-1274-9
- SPOUSTA, V. et al. *Metody a formy výchovy ve volném čase* Masarykova univerzita Brno 1998 ISBN 80-210-1275-7
- VÁŽANSKÝ, M. *Základy pedagogiky volného času*. Print–Tipia Brno 2001 ISBN 80-86384-00-4
- VÁŽANSKÝ, M. SMÉKAL.V., *Základy pedagogiky volného času*. Paido Brno 1995 ISBN 80-901737-9-9
- Úmluva o právech dítěte* Přijata Valným shromážděním OSN 20.listopadu 1989
- www.sasmcb.cz
- www.tf.jcu.cz/
- www.ddmcb.cz

9 PŘÍLOHY

Seznam příloh:

Příloha č.1 - Ukázka webové stránky Salesiánského střediska mládeže
– DDM České Budějovice

Příloha č.2 - Ukázka webové stránky Domu dětí a mládeže – U Zimního stadionu 1
České Budějovice

Příloha č.3 - Ukázka webové stránky Nízkoprahového centra Maják

Příloha č. 1

Hlavní webová stránka Salesiánského střediska mládeže – DDM České Budějovice

The screenshot displays the homepage of the Salesian Youth Center in České Budějovice. At the top left is a logo with four colorful houses. To the right are links for 'Kontakty' and 'RSS', and flags for the Czech Republic, UK, and Germany. A search bar with the text 'Hledat...' and a magnifying glass icon is also present.

Salesiánské středisko mládeže –

Navigation menu: [Hlavní stránka](#) | [Aktuality](#) | [Činnost Střediska](#) | [O nás](#) | [Objekty](#) | [Financování a projekty](#) | [Podpořte nás](#) | [Kontakty](#)

Náš poslání:
Prostřednictvím preventivního výchovného systému Dona Boska, volnočasových aktivit a sociální práce přispíváme k celostnímu rozvoji dětí a mládeže.

Activity categories with images and arrows:

- [Zájmové kroužky »](#) (Image: A boy operating a video camera)
- [Otevřené kluby »](#) (Image: A group of people sitting on a bench)
- [Dobrovolníci »](#) (Image: A group of people outdoors)
- [Chaloupky »](#) (Image: Two children running in a field)

Logo: SALESIÁNI DONA BOSKA

Příloha č.2

Webová stránka Domu dětí a mládeže – U Zimního stadionu 1 České Budějovice

české budějovice
DDM
www.ddmcb.cz

Hlavní menu

- Hlavní strana
- O nás
- Informace k soutěžím
- Výsledky soutěží
- Tábory
- Fotogalerie
- Zapojte se
- Kontakty

Zájemové útvary

- Hudební
- Techniky a PC
- Taneční
- Výtvarné
- Přírodovědné
- Vzdělávání a dramatické
- Klubové činnosti
- Sportovní

Další...

- Dokumenty DDM
- DDM v kraji
- Spořádané weby

Svátky

Všera: Karína
Dnes: Radmila
Zítra: Diana
Pozítří: Dalimil

Naši partneři

Statistika přístupů

Návštev	
Celkem	126194

O nás

Dům dětí a mládeže sídlí od roku 1979 v objektu někdejší Hardtmuthovy vily, U Zimního stadionu 1, České Budějovice. Je organizací zajišťující smysluplné volnočasové aktivity dětí a mládeže. Hlavním cílem veškeré činnosti je působit preventivně v rámci široké problematiky vzniku a výskytu sociálně patologických jevů v naší společnosti. Z poptávky veřejnosti a zájmu dětí vykrystalizovala tato oddělení:

- Taneční
- Výtvarné
- Hudební a dramatické
- Přírodovědné
- Technické a PC
- Sportovní a turistické
- Vzdělávání a dramatické
- Klubové činnosti

Stalo se pravidlem, že na začátku nového školního roku otevíráme cca 200 zájemových útvarů, do kterých se hlásí přes dva tisíce dětí, mládeže i dospělých. Pod každým oddělením je několik desítek těchto zájemových útvarů, které jsou vedeny jak interními, tak i externími pracovníky. Zastřešujeme mnoho tanečních skupin s různým pohybovým zaměřením. Tyto soubory dosahují výběrných výsledků v republikových, evropských či světových kláních. Několikaletou tradici má pěvecký sbor Jitřenka, který mnohokrát vystupoval doma i v zahraničí. Zúčastnil se i různých světových hudebních festivalů, ze kterých dovezl nejednu trofej. Členové Klubu amatérského novináře již desátou sezónu vydávají časopis Budějovická hvězda (www.ddmcb.cz/hvezda), ve kterém otiskují nejen svoji poezii a prózu, ale umožňují zviditelnění i dalším dětem ze základních a středních škol.

Pro další zkvadrtnění volného času dětí organizujeme různé sportovní turnaje (např. ve stolním tenise, ve vybíjené a odbíjené, v malé kopané, v ringu, v šachu a dárce, v šipkách, v bojovém umění atd.), zábavné hry a turisticko-poznávací výlety do přírody. Pravidelně pořádáme Vánoční i Velikonoční výstavy a jiné zajímavé akce: Mikulášskou nadílkou, Den Země, Den dětí atd. Velikou oblibu získaly besedy v rámci Biologické univerzity mládeže a besedy s cestopisnou tematikou nebo s významnými osobnostmi našeho života. Organizujeme okresní i krajské olympiády v yhláňované MŠMT České republiky, OŠMT Krajského úřadu Jihočeského kraje a dalšími organizacemi. V roce 2001 jsme do učeben zavěli internet, který mohou využívat nejen děti z počítačových kroužků, ale i děti ze základních a středních škol.

O letních prázdninách pořádáme dětské tábory s náplní sportovně-rekreační, rybařskou i výtvarnou nebo odborná soustředění se zaměřením na taneční a keramiku. Velikou oblibu mají tzv. příměstské tábory, které jsou převážně organizovány o jarních a letních prázdninách.

Podrobnější informace o naší činnosti můžete získat na těchto stránkách, nebo přímo u vedoucího jednotlivých oddělení.

Organizační a technické informace:

Příloha č.3

Webová stránka Nízkoprahového zařízení DM

Kontakty | RSS

Hledat...

Salesiánské středisko mládeže –

Hlavní stránka | Aktuality | Činnost Střediska | O nás | Objekty | Financování a projekty | Podpořte nás | Kontakty

Otevřené kluby

- > NZDM Bosko
- > Pedagogické programy OK
- > Dobrovolníci a praktikanti
- > Zájmové kroužky
- > Chaloupky
- > Nepravidelná činnost
- > Program na rok
- > Fotografie & video

[Hlavní stránka](#) > [Činnost Střediska](#) > Otevřené kluby

Otevřené kluby

Otevřené kluby (OK) rozdělují svou činnost na pedagogické programy Otevřených klubů a programy v rámci sociální služby. Sociální služba je registrovaná dle zákona 108/2006 Sb. o sociálních službách jako Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Bosko (dále jen [NZDM Bosko](#)). Dále jsme v rámci sociální služby dle zákona 359/1999 Sb. pověřeni k výkonu sociálně-právní ochrany dětí.

[Pedagogické programy](#) jsou ošetřeny zákonem 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Cílovou skupinou Otevřených klubů jsou převážně děti a mládež ve věku od 3 do 26 let, ohrožené společensky nežádoucími jevy, zejména ze spádové oblasti Čtyři Dvory – sídliště Máj, Vltava a Šumava. Otevřené jsou určeny pro různé cílové skupiny v různých programech. Dále spolupracujeme také s rodinami a rodinnými příslušníky uživatelů/účastníků OK.

V každém programu se s uživateli/účastníky pracuje jak individuálně na základě jejich přání a potřeb, tak s celou skupinou. V programech platí určitá závazná pravidla, dle kterých se řídí všichni přichozí a jsou s nimi seznamováni v rámci prvních návštěv.

